

3. köprüye ismi verilen Yavuz Sultan Selim hakkındaki alevilere katliam yaptı iddialarına iki ünlü tarihçiden tokat gibi cevap geldi.

Yeni kitabı 'Yavuz Sultan Selim' için arşivleri didik didik eden İstanbul Üniversitesi Tarih Bölümü Öğretim Üyesi Prof. Dr. Feridun Emecen, "Bir defa Osmanlı belgelerinde böyle bir katliama rastlamadım. Belgelerde tek Safevi yanlısı propoganda yapan ajan ve bunlara sempati duyup yayan kimi tarikat dervişlerinin takibi, ayrıca yine bunlara alttan yardım eden timarlı sipahilerin belirlemeleri ile ilgili kayıtlar var." dedi.

Senelerdir Yavuz Sultan Selim'in 40 bin Alevi'yi katlettiği, sistemli bir soykırım uygulattığı iddia ediliyordu. Osmanlı dönemine dair araştırmaları ile bilinen İstanbul Üniversitesi Tarih Bölümü Öğretim Üyesi Prof. Dr. Feridun Emecen, katliam iddialarına noktayı koydu. Emecen, konu ile ilgili yaptığı açıklamada "Evvela tarihten birtakım rivayetler bularak bu bilgileri tarihî serinkanlılıktan âzade olarak ortaya atıp toplumlar arasında düşmanlık tohumları ekilmesini, ayrışmaya gidilmesini son derece yanlış ve tehlikeli bulduğumu belirtmeliyim. Bu tür iddialardan sosyal ve siyasi menfaatler beklemek yanlıştır. Bu sadece husumeti körüklemekten ve karşılıklı boş suçlamalarla içtimai ahengi bozmaktan başka bir işe yaramaz." ifadelerini kullandı.

Emecen, Yavuz'un fikirleri ve sanat hayatını ele alan 'Yavuz Sultan Selim' kitabında 'Alevi katliamı' iddialarına da yer verdi. Emecen, "Bu konuda şüphelerimi ortaya koydum. Bu rivayetin nasıl doğduğu, nereden çıktığı ile ilgili araştırmalar yaptım. Bir defa Osmanlı belgelerinde böyle bir katliama rastlamadım. Belgelerde tek Safevi yanlısı propoganda yapan ajan ve bunlara sempati duyup yayan kimi tarikat dervişlerinin takibi, ayrıca yine bunlara alttan yardım eden timarlı sipahilerin belirlemeleri ile ilgili kayıtlar var." dedi.

Profesör Emecen, şöyle devam etti:

"16. asrın ikinci yarısında yazılmış Osmanlı tarihlerinde teftişler sonucu 40 bin kişinin saptandığı, bunların imha edildikleri veya sürgüne gönderildiklerine dair bir bilgi bulunur. Bu bilgi zamanla Anadolu'da yapılan teftişler sonucu '40 bin Alevi'nin Yavuz Sultan Selim tarafından katledildiği' şeklinde nerdeyse tartışılmaz bir kabule dönüşmüştür. Bugün bu hatalı bilgi, sosyal ve siyasi vesilelerle sık sık tekrarlanan bir 'paradigma' haline gelmiştir. Bu bilginin yer

aldığı kaynakların tahliline ve esasında sorunun nasıl anlaşılması gerektiğine bakmak gerekir. '40 bin Alevi'nin Yavuz tarafından katledildiği'ne dair herhangi bir bilgi, dönemin kaynakları olan Selimnâme literatüründe biri dışında geçmez. Üstelik Şah İsmail'in de İran'a hakim olduğunda büyük bir Sünni temizliğine gittiği yine devrin kaynaklarında yer alır. Safevi/İran kaynaklarında ve bazı Batılı çağdaş kaynaklarda bunun için yine 40-50 bin Sünni'nin katledildiği belirtilir. Bütün bunlar her iki tarafın kaynaklarının abartmasıdır, gerçek rakamları göstermeyip çokluk ifade eder."

Feridun Emecen, Alevi katliamı iddiasının doğuşunu da şu şekilde anlattı:

"Bu konudan söz eden ilk kaynak, İdris-i Bitlisi'nin Selimşahnâme adlı kitabıdır. Yavuz Sultan Selim'in yanında bulunmuş ve önemli hizmetler görmüş olan İdris-i Bitlisi, o döneme dair bilgileri toplamış, fakat ölünce, yazdıklarını temize çekme ve düzenleme imkânı bulamamıştır. Daha sonra oğlu Ebulfazl Mehmed Çelebi, babasının notlarını derleyip toplayarak ve kendi edindiği bilgilerle de eklemeler yaparak Selimşahnâme adlı eseri tamamlamıştır. İşte bu eserde, Çaldıran Seferi evvelinde Yavuz'un 'Kızılbaş taifesinin kökünü kazımak için' memleketin idarecilerine bir emir yolladığına dair iddia yer alır. O yazara göre bu emre dayanarak katliam yapılmıştır. Bu bilgi daha sonraki tarihçiler tarafından okunmuş ve Osmanlı tarihleri bu bilgileri esas alarak bir yanlışın daha da yayılmasına yol açmışlardır."

Emecen; tarihin, kaynaklar olmadan belge ve bilgilere dayanmadan yazılamayacağını savundu. Olayları ele alırken diğer kaynaklar ile karşılaştırmak, şüpheli yaklaşmak gerektiğini dillendirdi. "Eski kaynaklarda yazan her şeyi doğru kabul eden ve şüpheli yaklaşmayan çalışmalar halen var. Zaten Yavuz hakkında yazılan kitapların neredeyse tamamı dördüncü, beşinci dereceden kaynaklardan yazıldığı için Yavuz çok meşhur aynı zamanda çok meçhul biri olarak kaldı." yorumunu yaptı.

Feridun Emecen, şunları kaydetti:

"İdris-i Bitlisi'nin iddia ettiği teftişe dair herhangi bir arşiv belgesi veya o dönemde yazılmış bir kitabî kaynak mevcut değildir. Sorun büyük ihtimal Yavuz'un kardeşi Ahmed ile mücadelesi sırasında ona ve Kızılbaş olduğu belirtilen yeğeni Murad'a katılanların saptanması için muhtelif bölgelere yollanan emirlerden kaynaklanmıştır. Nitekim 1513 başında Şehzade Ahmed ve oğullarına taraftar olanların isimleri, Şehzade Murad'ın yanına giden şahısların (muhtemelen timarlı sipahilerin) adları verilmiştir. Belirlenen kişi sayısı 70 civarındadır. Bunun dışında bu hususla ilgili herhangi bir belgeye rastlanmamaktadır. Geç tarihli kaynaklarda bu bilgilerin abartılarak nakledilmesinde aslında Safevi ve Osmanlılar arasındaki siyasi-dinî çekişme yatmaktadır. Sünni inancı bütünüyle ortaya çıkaran 16. yüzyılın tarihçileri bir ölçüde karşı tarafa gözdağı verme, yandaşlarına da iftihar vesilesi veya dinî inanca ne kadar bağlı olduğunu kuvvetle vurgulama amacıyla bu gibi bilgileri daha da abartarak kullanmışlardır. Şah İsmail'in mektuplarıyla yakalanan Safevi halifeleri, bunların Anadolu'nun çeşitli yerlerinde temas kurdukları tarikat şeyhlerinin bazıları ve âsi elebaşları Osmanlı devlet sisteminin bozulmaması için şiddet uygulanarak katledilmiştir, fakat bunun sistemli bir Kızılbaş temizliğine dönüştüğünü söylemek doğru değildir. "

Feridun Emecen, Yavuz Sultan Selim'in şehzadeliliği esnasında babasıyla yaptığı mücadelede Alevilerden destek aldığına işaret etti. "Babasıyla mücadele eden Yavuz'un faaliyetlerini anlatan iki resmi raporun birinde şehzadenin Kili'de olduğu bildirilirken ikincisinde yanındaki adamlar hakkında bilgi verilir. Bu rapordaki bilgiler Şehzade Selim'in Kefe'de iken Rumeli yakasında onun çağrısına uyup yanına gelen Alevi temayüllü Dobrucalı Türklerden bahsetmektedir. Yavuz'un bütün fikri devletin ictimai ahengini tehdit eden ve esas gücü Anadolu'da bulunan Türkmen boylarına dayandırmaya çalışan bunun için de onlara kendi dini anlayışlarıyla seslenen Şah İsmail ve yandaşlarını bertaraf etmektir. Bu çabasında Alevi temayüllü gruplardan destek görmüş olması son derece ilginç bir hadisedir. Burada hemen Alevi tabirinin o döneme ait Osmanlı belge ve kaynaklarında geçmediğini de belirtmeliyim." açıklamalarında bulundu.

TARİH ROMANLARDAN ÖĞRENİLMEZ

İstanbul Üniversitesi Öğretim Üyesi, 'Yavuz Sultan Selim' kitabı için Osmanlı, Memlûk, Venedik, Safevi arşiv belgelerinden faydalandı.

Feridun Emecen, tarihî romanların kamuoyunda çok rağbet görmesinden mutlu olduğuna temas ederken, "Bunların

varlığı iyi, ama bu romanlarda tarih zemininin kaybedilmemesi gerekiyor. Mutlaka tarihî gerçekler üzerine roman kurgusu yapılmalı. Yavuz hakkında yazılmış romanların çoğunda üçüncü dördüncü elden kaynaklardan alınma bilgiler tamamen doğru olduğu kabul edilerek yazılıyor. Gençlerin tarihi böyle öğrenmeleri çok doğru değil.” dedi.

“YAVUZ’UN KÜPE TAKTIĞINA DAİR BİR BİLGİ YOK”

Feridun Emecen, bir resimden hareketle Yavuz’un küpe takmasına dair pek çok rivayet üretildiğinden yakındı. Dönemin kaynaklarında ve minyatürlerinde küpeli resminin bulunmadığına temas etti. “Artık Yavuz hakkında yazılmış hemen hemen her kitapta tekrarlanan bu hatalı resim başta ders kitapları olmak üzere değiştirilmeli. Yavuz’un onca minyatürü var, onlar kullanılmalı.” önerilerinde bulundu.

Emecen, sözlerini şöyle sürdürdü:

“Bu küpeli resmin dayanağı muhtemelen 1530’larda çıkan Avrupa’da hazırlanan bir madalyona dayanıyor. Batılılar Osmanlıları Arap olarak tahayyül etmiş ve Mağribî tiplerle resmetmişler. Sonrasında neden bu resim hem Yavuz’a hem de Yavuz’a benzediği bilinen Şah İsmail’e nispet edilmiş, anlaşılmaz. Ancak Şah İsmail’i gösteren minyatürlerin de hiçbirinde kulağında küpe görmedim.”

Yitik Hazine Yayınları’ndan çıkan ‘Yavuz Sultan Selim’ adlı kitapta Safevi ve Memlûk ile girilen mücadelelere değiniliyor. Yavuz Sultan Selim’in şehzadeliğinden vefatına kadar bütün hayatı kaleme alınıyor. Osmanlı’nın en meşhur padişahı; devlet felsefesi, orduya hâkim olma sırları, savaşlarda kullandığı taktikleri, askerî dehasıyla anlatılırken bir yandan da ruh ve fikir dünyasına yer veriliyor.

TARİHÇİ YAZAR YAVUZ BAHADİROĞLU İDDİA KUYRUKLU YALAN

Tarihçi yazar Yavuz Bahadıroğlu, Yavuz Sultan Selim döneminde 40 bin Alevi’nin katledildiği iddialarının kuyruklu bir yalan olduğunu belirtti. Bahadıroğlu, “Yerli ve yabancı hiçbir kaynaktan böyle bir belge yoktur. Bu iddiaların çoğu İran Safevi Devleti kaynaklıdır. Bir de İdris-i Bitlisi, Yavuz Sultan Selim’e biat etmiş ve ondan sonra ideal birliği oluşturmuştur.” dedi.

Moral FM’de Fethi Çayıllı’nın sunduğu Radyobüs programına konuk olan Bahadıroğlu, İstanbul’a yapılacak 3. Köprüye adı verilen Osmanlı Padişahı Yavuz Sultan Selim ile ilgili ortaya atılan iddiaları yorumladı.

Kimi yayın organları tarafından ortaya atılan Yavuz’un 40 bin Alevi’ye katliam uyguladığı savlarının bir fikirden öteye gidemediğini aktaran Bahadıroğlu, “Bunu yapanlar kendilerini muhalefet yapmakla yükümlü sayan bir gruptur. Sosyal ağ ya da tweet diye tarihte bir kaynak yok. Bunlar ciddi sorunlar. Bilip bilmeden herkesin yorum yapması doğru değil. Tarihi de tarihçiler belgelerle tartışmalı.” ifadelerini kullandı.

Dönemin şehir ve toplum yapısının detayları ile araştırılmasını öneren Yavuz Bahadıroğlu, şunları kaydetti:

“O dönemin şehirleri 3-5 bin kişiliktir. En büyük şehirler 10 bin kişilik falan. O dönemin köyleri ise 40 kişilik guruplar halinde. Şimdi 40 bin Alevi’nin kesilmesi 15 tane şehrin yok edilmesi anlamına geliyor. Peki, o dönemden bugüne kadar o bölgelerde kaç tane yol ve inşaat yapıldı. Bu öldürüldüğü iddia edilenlerin kemiklerine ulaşılabilir mi? O kadar kemik nereye gitti? Yavuz Sultan Selim ile ilgili bu iddialar zan. Zaten Türkiye’yi batıran da zandır. Bilimin olduğu yerde senin fikrinin ve zannının bir anlamı yok ki! Bilim söz aldığında senin susman gerekir. Ciddi kaynaklarımızda ve tarihçilerin belge saydığı hiçbir kaynak böyle bir şeyi doğrulamıyor. 40 bin kişinin 10 bin kişinin öldürüldüğü bir belge yok. Ama iddia var. Vergi gelirlerinin düşmesi ve toplu mezarlarının bulunması var.”

Yavuz Sultan Selim’in önemli idealleri olduğunu vurgulayan tarihçi ve yazar Bahadıroğlu, şöyle devam etti:

“Sırf Anadolu elden gidiyor, diye babasına iç darbe yapmıştır. O dönemde Şah İsmail Anadolu’da çok fazla hâkim olmaya başlayınca devletin elden gideceğine kanaat getirmiştir. Sırf İttihad-ı İslam’dan dolayı bunları yapmıştır. Ayrıca Büyük İskender’in geçemediği çölü 13 günde geçmiştir. 8 senelik padişahlık hayatına 80 seneyi

sıgdırmıştır. Padişahlığı ateşten bir gömlek olarak giymiştir.

Hakikaten anlamıyorum, Yavuz'dan söz edenler neden Şah İsmail hakkında bir beyanda bulunmuyor? Şah İsmail'in öldürdüğü 10 binlerce Sünni'den kimse neden söz etmez? Annesini öldüğüne dair çok ciddi iddialar var. Kafatasından şarap iddiası var. O dönemde Şah İsmail mezhepçilik yapıyor. Hem şeyh hem de hükümdar. Neymiş çok güzel Türkçe şiir yazmış. Ama o dönemde Şah İsmail'in akli fikri Anadolu'da. Bir de Şah İsmail'in müslümanlığı bizim bildiğimiz gibi bir müslümanlık değil. Allah kavramı da bizim bildiğimiz gibi değil. Şah İsmail kendisini O'nun yanına koymuş. Niye Osmanlı uleması İbn-i Kemal ve Hamze Bey gibi çok ciddi bir âlem 'Bunlar kâfirdir' emri verdi. Bunun yanında 'Osmanlılar kâfirdir' hükmünü kendisi veren Şah İsmail'de Anadolu'ya gelmiştir. Kendisinin getirdiği bir din var. O kadar ordunun içine girmiş ki Çaldıran yolunda Yavuz Sultan Selim'in çadırına kurşun yağdırdılar. Eğer Yavuz Sultan Selim, gözü kara bir padişah olmasa ve askerin içine atını sürmese ayrı olabilirdi."

CİHAN